

Ἔφ. Ἐξπρές, Ἔτος 51ο, ἀρ φύλλου 14.889,
Σάβ. 9 Μαρτίου 2013, σελ. 37.

Κουαρτέτο «Διοτίμα»—Μίκης Θεοδωράκης.

τοῦ ΓΙΩΡΓΟΥ ΛΕΩΤΣΑΚΟΥ.

Πέμπτο 2013.

ΤΟ ΚΟΥΑΡΤΕΤΟ ΕΓΧΟΡΔΩΝ «ΔΙΟΤΙΜΑ», ὅπως ἀξιομνημόνευτη προσφορά τοῦ Μεγάρου σὲ δίσεκτες ἐποχές, ἐκτιμήθηκε μόλις ἀπὸ 200 φιλόμουςους. Ἱστορικά καὶ κριτικά ἀντιμετωπίζεται ἀπὸ σκοπιὰ διττή: α) χαρακτηρίζει τὴν ἐξέλιξη τῶν ἐρμηνευτικῶν προσεγγίσεων τοῦ κουαρτέτου ἐγχόρδων μετὰ τὸ μυθικὸ στὰ νιάτα μου «Ἀμαντέους» (1947 - 1987). β) ἀνήκει στὰ συγκροτήματα ἐκεῖνα ποὺ πλασάρουν κυρίως προϊόντα δυτικῶν φανατισμένων «πρωτοπορειῶν» ὑποπροϊόντων τοῦ Ψυχροῦ Πολέμου, ὅπως ὁ ἄξιος ἀρχιμουσικὸς ἀλλὰ ἀμφιλεγόμενος συνθέτης Πιέρ Μπουλέζ (Pierre Boulez, γ. 1925). Αὐτοαποκλείστηκαν ἀπὸ τὶς παραδοσιακὰς αἰθουσες, ὅπου θριαμβεύουν ὁ μέγιστος Σοστακόβιτς ἢ οἱ νεότεροι, Σνίτκε, Καντσέλι, Γκουμπαϊντούλινα κ.ἄ. Ἀνεξακρίβωτη φήμη ἀποδίδει στὸ Μπουλέζ τὰ ἐξῆς περὶ Σοστακόβιτς: «Ὅσο ζῶ ἐγώ, αὐτὸς δὲ θὰ ἀκουστῆ στὴ Γαλλία». Ρώτησα σχετικὰ μεγάλη προσωπικότητα τῆς ἐλληνικῆς μουσικῆς, ζήσασα χρόνια στὸ Παρίσι: μού ἀπάντησε αὐτολεξεί: «Δὲν τὸ ἔχω ἀκούσει ἀλλὰ καὶ δὲν τὸ θεωρῶ καθόλου ἀπίθανο».

Οἱ 4 μουσικοὶ τῆς «Διοτίμα» (Yun-Peng Zhao, α βιολί, Guillaume Latour, β' βιολί, Franck Chevalier, βιόλα, Pierre Morlet, βιολοντσέλο), μὲ ὀμαδικὸ ἦχο ἀναγεννησιακῆς βιόλα ντὰ γκάμπα, γιὰ νὰ πλασάρουν τὸν Μπουλέζ, τὸν ἔκαμαν σάντουίτς, μετὰξὺ κατακυρωμένων ἀριστουργημάτων Σοῦμπερτ καὶ Ραβέλ.

ΣΟΥΜΠΕΡΤ, ΦΡΑΝΤΣ (Schubert, Franz, 1797-1828): Κουαρτέτο ἐγχόρδων ἀρ. 9, σολ ἔλ., ἔργο D 173, γραμμένο σὲ 7 ἡμέρες: 25.3-1.4.1815). Ἰπέροχος προάγγελος τοῦ «Βασιληᾶ τῶν Ἐωτικῶν»

(Erlkœnig, ποίηση Γκαίτε), επίσης σε σολ ἑλ. (Οκτ. 1815), καὶ τοῦ κουαρτέτου ἑγχόρδων ἄρ. 14, ρε ἑλ., «Ὁ Θάνατος καὶ ἡ Κόρη», (Μαρτ. 1824), μὲ δραματικώτατο μενουέτο: ἡ ὠραιότερη ἐντύπωση τῆς βραδιάς.

ΜΠΟΥΛΕΖ, ΠΙΕΡ (Boulez, Pierre, γ. 1925): «Βιβλίο γιὰ κουαρτέτο (ἑγχόρδων)» (γαλλ. Livre pour quatuor, 1948-49, ἀναθ. 2010-11). Κομβικὸ ἔργο «καθολικοῦ σειραϊσμοῦ», μὲ προϋπολογισμένες δηλαδὴ ὅλες τὶς παραμέτρους: 12φθογγη «μελωδία», ρυθμὸ, δυναμικὴ, ἐνοργάνωση κ.λπ. Τὸ ἀπόλυτο μουσικὸ sudoku, ἡ μουσικὴ στραγγάλη, σὲ ἀπίστευτης...ἀ-νοηματικῆς διαφάνειας ἐκτέλεση, ὅπου κάθε ἤχημα διέγραφεν ὡς ἐντύπωση τὸ προηγούμενο. Ἐπαιξαν τὰ μέρη 3 καὶ 5: θυμήθηκα Φατμέ στὸ γενῆ τζαμί. Mon ami Pierrot, ἂν ὄντως ἔσκαβες τὸν λάκκο τοῦ Σοστακόβιτς, ἔπεσες ἐλόγου σου μέσα. Ὑπερθετικὰ ἐγκώμια στὴν ἐκτέλεση!

ΡΑΒΕΛ, ΜΩΡΙΣ (Ravel, Maurice, 1875-1937): Κουαρτέτο ἑγχόρδων, φα μείζ., 4 μέρη (1902-03). Ἰδεώδης, πολυφωνικὴ διαφάνεια, λεπτούργηση τῶν δυναμικῶν διαβαθμίσεων, ἐλεγχόμενο ρυθμικὸ σφρῆγος, κοντολογίς ἀπὸ κάθε ἄποψη τέλεια τεχνικὴ προσέγγιση. Ἀναζητήθηκε τὸ ἐξαίτλωμένο, τρυφερὰ συνεσταλμένο συναίσθημα, ἄρωμα λεπτότητα, κατ' ἐξοχὴν χαρακτηριστικὸ συνθέτου μεγίστου. Ἡ ἑρμηνεία θύμιζε μουσικὰ ἔργαστήρια Μπουλέζ...(Αἶθουσα ΔΜ, 28.1.2013).

* * *

ΟΠΩΣ ΚΑΙ Ν' ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΖΕΤΑΙ, θετικὰ ἢ/καὶ ἀρνητικὰ, σὲ ποικίλες ποσοστῶσεις, ὁ Μίκης Θεοδωράκης (γ. 1925), παραμένει γιὰ τὴν ὅποια Ἑλλάδα, ἱστορικὴ φυσιογνωμία, ἔστω, μὲ ἰδιομορφίες. Κι' ὅταν ἔχεις παρακολουθήσει ἐπὶ 60 συναπτὰ ἔτη τὴν συχνὰ ἀπρόβλεπτη διαδρομὴ του, τὸ νὰ ἀγνοήσεις μιὰ συναυλία ὅπου πρωτοπαρουσιάζεται, τὸ «κύκνειο ἄσμα» του (σύμφωνα μὲ τὰ ἴδια του τὰ λόγια: προσωπικὰ τοῦ εὐχόμεστε ὀλόψυχα νᾶναι καλὰ, νὰ τὰ χιλιάσει, καὶ νὰ γράφει καὶ ἄλλα... «κύκνεια» ἄσματα τοῦ αὐτοῦ ἐπιπέδου!) ἀποτελεῖ παράβαση ἀνθρώπινη καὶ σφάλμα τοῦ κριτικοῦ ὃχι μόνον ὡς καταγραφέως ἱστορίας.

Τὸ πρόγραμμα τῆς Συμφωνικῆς καὶ Χορωδίας (μόνο στὸ «Λόρκα»· διεύθυνση Δημήτρης Μπουζάνης) τῆς ΕΡΤ ὑπὸ τὸ Μίλτο Λογιάδη, ἰδεώδης ἐπιλογή μεταξὺ τῶν νεωτέρων ἀρχιμουσικῶν μας, περιελάμβανε τρία ἔργα, ἐξ' ὧν τὰ δύο ἀσφαλῶς ἀκούγονταν πρώτη φορά, ἡ πρώτη φορὰ στὴν Ἑλλάδα: τὸ τελευταῖο δὲν εἶχα ἀκούσει ἐγώ. Μεγίστη παρά-

λειψη: τὰ δύο ἀκραῖα ἔργα, στηρίζονταν σὲ ποιήματα Διονύση Καρατζᾶ καὶ Λόρκα: πρὸς Θεοῦ, πόσο θα στοίχιζε νὰ τυπωθοῦν ἀπὸ Η/Γ' σὲ συρραμμένα «τεύχη» μεγέθους Α4; Μοιραῖα ἢ κρίση μας εἶναι ἔλλιπής!

1) ΘΕΟΔΩΡΑΚΗΣ, ΜΙΚΗΣ (γ. 1925): Ραψωδία γιὰ βαρύτονο καὶ ὀρχήστρα ἐγχόρδων σὲ ποίηση Διονύση Καρατζᾶ (γ. 1950). Σειρὰ δεκαπέντε μικρῶν ἐνοτήτων, σὲ συνεχῆ ἢ σχεδόν διαδοχὴ καὶ σὲ μιὰ ἀπέριπτη, ἀπαλότατη, θαυμαστὰ εὔηχη, πολυφωνία ὀρχήστρας, πού δὲ θύμιζε κανένα συνθέτη, σὲ ἀρμονικὴ γλῶσσα ἀρχῶν 20οῦ αἰ. μὲ εὐστροφες ἀποδράσεις σὲ μεμακρυσμένες τονικότητες. Ἡ ὠραιότατη φωνὴ τοῦ Δημήτρη Τηλιακοῦ (πρὸς τί, εὐλογημένε, τὸ μικρόφωνο;) ἀκούστηκε σὲ 8 περίπου ἐνότητες. Ἔργο εὐγενικότατο, βαθύ μὲ τὸν τρόπο του, διάχυτο ἀπὸ λεπτότατη, μελαγχολικὴ νοσταλγία ἀλλοτινῶν καιρῶν. Εὐχαρίστως τὸ ξανακούγαμε !

2) ΘΕΟΔΩΡΑΚΗΣ, ΜΙΚΗΣ: «Οἱ ἔραστές τοῦ Τερουέλ», σουῖτα ἀπὸ τὸ ὁμώνυμο μπαλέτο, παραγγελία (1958) στὸ συνθέτη τῆς χορεύτριας, μελαχροινῆς καλλονῆς Λιουντμίλα Τσερίνα: Mais où sont les belles d' antan? (Ποῦ νᾶναι οἱ καλλονές ἀλλοτινῶν καιρῶν;) γιὰ νὰ θὰ θυμηθοῦμε τὸν ἀρχαιότερο Γάλλο «καταραμένο ποιητὴ» François Villon (1431-1464). Σκηνικότατη καὶ... ἰσπανικότατη μουσικὴ, τέλεια δουλεμένη μαζί μὲ χορογράφο, συμπορεύεται σὲ ἀπόσταση ἀσφαλείας, μὲ τὸν Ντέ Φάλλια. Α' ἐλληνικὴ ἐκτέλεση; ἐγὼ πάντως τὴν ἀκούγα πρώτη φορὰ καὶ τὴν εὐχαριστήθηκα. Ὑπάρχει ἀρκετὴ ὠραία ἀγνωστη μουσικὴ Θεοδωράκη, λ.χ. γιὰ τὸν κινηματογράφο (καὶ ὄχι μόνο) πού ὑπὸ μορφὴν σουῖτας ἀποζητᾶ τις αἴθουσες συναυλιῶν: λ.χ. οἱ ἐκπληκτικὲς μουσικὲς γιὰ τὸ «Εὐπόλυτο Τάγμα» (1954) τοῦ Γκρέγκ Τάλας ἢ γιὰ τις «Τρωάδες» (1971) τοῦ Κακογιάννη.

3) ΘΕΟΔΩΡΑΚΗΣ, ΜΙΚΗΣ: «Λόρκα» (1970/82), προσέγγιση, τραγουδοποιῶ τῶρα, σὲ ἐλαφρότερον ἰσπανικὸ ἦχο μεσοπολέμου, πάνω στὸ Romancero Gitan (μτφρ. Ἑλύτη) τοῦ Λόρκα, γιὰ γυναικεῖα φωνὴ (Μαρία Φαραντούρη, προφανέστατα διαφορετικὴ ἐκείνης πού τὰ πρωτοτραγούδησε τὸ 1982). Ἀξιέπαινη συμμετοχὴ τοῦ κιθαριστῆ Ἰακώβου Κολανιάν καὶ τῆς Χορῶδιας. Ξανά: ἔλειψε τὸ ποιητικὸ κείμενο, ΑΠΑΡΑΙΤΗΤΟ, ξανατονίζουμε, γιὰ τὴν ἐκτίμηση καθ' οἰονδήποτε τρόπο μελοποιημένης ποιήσεως (Αἴθουσα ΧΔΛ, 30.1.2013).